

УДК 329 (477)

Максимець Б. В.,
м. Івано-Франківськ**ОБ'ЄДНАНА ПАРТІЯ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ:
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРОГРАМОВІ ЗАСАДИ**

Досліджуються організаційні та програмові засади Об'єднаної партії визволення України (ОПВУ). Характеризується організаційна структура ОПВУ, аналізуються програмні документи дисидентської організації та визначається їх ідеологічне спрямування, висвітлюється бачення партією конституційного ладу самостійної України.

Ключові слова: Об'єднана партія визволення України – ОПВУ, дисидентство, націоналізм.

Постановка проблеми. Актуальність даної роботи зумовлена потребою наукового вивчення організаційних та програмових засад Об'єднаної партії визволення України. Обрана тема дослідження є недостатньо висвітленою, а необхідний фактографічний матеріал не упорядкований та ґрунтовно не проаналізований. Тому існує необхідність у всебічному і глибокому аналізі проблеми крізь призму саме наукового підходу.

На початку ХХІ ст. для України, як і в 1950-х–80-х рр., актуальними залишаються питання, пов'язані з проявами авторитаризму і тоталітаризму, порушенням прав і свобод людини і громадянина, збереженням національної державності, з якими власне боролися дисиденти, зокрема ОПВУ. Таким чином, дане дослідження має й суспільну актуальність, оскільки беруться до уваги проблеми соціально–політичного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основою дослідження стали архівні матеріали [2–6], які знаходяться в Галузевому державному архіві Служби безпеки України в Івано-Франківській області (м. Івано-Франківськ). Також ми використали наукові праці Т. Галицької–Дідух [1], С. Говерли [7], В. Голобіна [8], Я. Грицака [9], В. Даниленка [22], Ю. Зайцева [11], О. Зарецького [12], Б. Захарова [13; 14], О. Зінкевича [26], Т. Кудри [15], С. Кульчицького [16], І. Мардаровича [17], Є. Захарова та В. Овсієнка [18; 19], М. Пасічника [21], А. Рибачка [23], А. Русначенка [24; 25], В. Чоповського [29], В. Янка [30]. Більшість із вище зазначених учених подає загальну характеристику ОПВУ у контексті розвитку дисидентського

руху в УРСР. Проте питання організаційних та програмних засад цієї підпільної організації висвітлене у їхніх наукових розвідках недостатньо, що зумовлює потребу додаткового дослідження.

Мета дослідження – з'ясувати організаційні та програмові засади Об'єднаної партії визволення України. Для її досягнення поставлені такі завдання: охарактеризувати організаційну структуру ОПВУ; проаналізувати програмні документи дисидентської організації, визначити їх ідеологічне спрямування; висвітлити її бачення майбутнього конституційного ладу самостійної України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з перших дисидентських організацій в Україні була Об'єднана партія визволення України, яка підпільно існувала на території Станіславської (Івано-Франківської) області й намагалася поширити діяльність на всю територію УРСР [13, с. 69–70]. Є декілька поглядів щодо точної дати заснування ОПВУ. Так, О. Зінкевич вважає, що підпільна організація утворена 1953 р. в м Станіславі [26, с. 528]. У спогадах голови партії Б. Германюка сказано, що організація була заснована весною 1955 р. на установчих зборах на річці Прут біля Коломиї [10; 27]. Про цю дату також згадано у працях Б. Захарова [13, с. 69] та А. Русначенка [24, с. 96]. Проаналізувавши архівні джерела, ми прийшли до висновку, що Об'єднана партія визволення України створена восени 1957 р. [6, арк. 154]. Організація була заснована в селі П'ядики Коломийського району Станіславської (Івано-Франківської) області. Ініціаторами створення ОПВУ були Б. Германюк, М. Площак, Я. Ткачук, які ще з 1948 р. входили до молодіжної організації ОУН у П'ядиках [17, с. 5]. Після ліквідації збройного оунівського підпілля вони планували вже у 1956–1957 рр. заснувати політичну організацію для боротьби проти існуючого в СРСР ладу, прагнули до відмежування України від СРСР і утворення незалежної держави [17, с. 5; 6, арк. 154]. У вищезгаданих осіб були різні причини ненависті до тодішньої влади, серед яких проблеми з лікуванням батьків, роботою та житлом, несправедливим ставленням деяких комуністів до звичайних людей, а також все більші утиски українців, які говорили рідною мовою, посилення русифікації [6, арк. 165–170]. Голова організації Б. Германюк називав радянську державу інститутом насильства, що має ті самі вади, які властиві всяким організаціям. З боку такої організації людина, а також група людей можуть бути покривджені державою-експлуататором. За його словами, держава відібрала у безсилих зброю самозахисту, яка в руках робітника називається страйком [28, с. 68].

Членами ОПВУ, окрім вищезгаданих засновників, пізніше стали Іван Струтинський, Богдан Тимків, Микола Юрчик, Іван Коневич, яких

відносять до організаторів партії, Петро Гаєвий – її секретар, Омелян Олексин, Михайло Козак, Роман Арсак, Мирослав Костюк, Мирослав Масловський, Ярослав Гуцуляк, Петро Футерко, Дмитро Назарук, Федір Костюк [6, арк. 85–86]. Василь Турчин, Іван Косар, Михайло Удуд, Іван Сидор та Василь Тодорів вербувались в ОПВУ, однак членами партії не стали [6, арк. 85–86]. Василь Площак зберігав українську літературу та підтримував зв'язки з організацією, але теж не був її учасником. Усього в партії нараховувалось сімнадцять членів. Хоч є відомості, що в організації було до півста чоловік по всій області [18, с. 206]. Наймолодшим був О. Олексин, 1938 року народження, а найстаршим – М. Козак, 1930 року народження. Якщо рахувати від березня 1958 р., то середній вік усіх учасників організації становить двадцять п'ять років. Б. Германюк та І. Струтинський мали середню освіту, М. Площак, М. Юрчик та І. Коневич – закінчили сім класів, Я. Ткачук – дев'ять. В. Площак був єдиним з вищою освітою серед усіх, хто мав відношення до партії, а Б. Тимків здобував її заочно, навчаючись на першому курсі Львівського лісотехнічного інституту. Більшість учасників ОПВУ, до вступу в організацію, були безпартійними, тільки Б. Тимків та І. Струтинський були членами Всесоюзного Ленінського комуністичного союзу молоді (ВЛКСМ). За соціальним становищем всі члени партії належали до селян-бідняків, лише Я. Ткачук – до селян-середняків. Більшість членів та осіб, які вербувались до ОПВУ, були уродженцями Коломийського (Р. Арсак, Б. Германюк, П. Гаєвий, Я. Гуцуляк, М. Козак, М. Костюк, Д. Назарук, М. Площак, В. Площак, Я. Ткачук, М. Удуд.), Рожнятівського (І. Коневич, Ф. Костюк, І. Косар, І. Сидор, В. Турчин, М. Юрчик), Калуського (Б. Тимків, І. Струтинський) районів Станіславської області [6 арк. 85–86, 153–170]. На Брошнів-Осадському деревообробному комбінаті (ДОК) Рожнятівського ліспромкомбінату працювали Я. Гуцуляк, Ф. Костюк, Д. Назарук, О. Олексин, І. Сидор, І. Струтинській, Б. Тимків, Я. Ткачук, В. Турчин, М. Юрчик. Переважно вони були робітниками, а-от І. Струтинській працював майстром по виробничій гімнастиці, допоки не був призваний на військову службу [4, арк. 91]. У столярному цеху Вигодського деревообробного комбінату працювали П. Гаєвий та М. Козак. З-поміж інших помітних осіб, пов'язаних з підпільною групою, майстром на цегельному заводі № 3 у Станіславі працював Б. Германюк, завідуючим складом артілі імені Лавріщева в м. Долині – І. Коневич, завідувачем клубу у Брошнів-Осада – І. Косар, вчителем співів і фізкультури у семирічній школі села Ціява Коломийського району – В. Площак, помічником майстра на Коломийській ткацькій фабриці – М. Площак [3, арк. 148; 6, арк. 153–170].

Знищення соціалістичного рабства деспотизму, виведення України зі складу СРСР, побудова незалежної суверенної національної держави – Української народної республіки, на основі справедливого і здорового демократичного соціалізму було метою ОПВУ [2, арк. 128]. Також завданням учасників підпільної групи було виявлення серед молоді незадоволених радянською владою осіб і залучення їх у ряди партії, щоб утворити на території Станіславської області широко розгалужені групи ОПВУ [6, арк. 154]. Це мав бути важливий крок у боротьбі проти радянської влади, за відмежування України від СРСР і створення незалежної держави, на чолі якої повинна стояти утворена ними партія.

ОПВУ мала декілька осередків на теренах Станіславської області. Відомо про чотири групи, які діяли в місті Станіслав, селі П'ядики Коломийського району, у селищах Брошнів-Осада Рожнятівського і Вигода Долинського районів. Найвідомішою є Брошнівська група, якою керував Б. Тимків [3, арк. 102]. До неї належали також Я. Гуцуляк, І. Коневич, Ф. Костюк, Д. Назарук, О. Олексин, І. Струтинський, Я. Ткачук, М. Юрчик. До Станіславської групи входили Б. Германюк, М. Масловський та П. Футерко. Вигодський осередок репрезентували П. Гаєвий, М. Козак. У селі П'ядики, де була заснована організація, теж був осередок, до якого входили Р. Арсак, М. Костюк та М. Плошак [6, арк. 80–81]. Учасники ОПВУ хотіли діяти за зразком ОУН «трійками» і «п'ятірками». Також вони брали собі, так само як і оунівці, окремі псевда. Наприклад, керівник партії Б. Германюк мав кличку «Хмель», І. Струтинській – «Колос», П. Гаєвий – «Сокіл», М. Козак – «Жайворонок», Я. Ткачук – «Хмара», Б. Тимків – «Вітер», М. Плошак – «Білий» [4, арк. 40; 5, арк. 221; 17, с. 5]. Члени підпільної групи мали намір створити осередки по всій Україні, вийти на зв'язки з організаціями в інших радянських республіках, щоб разом розвалити СРСР.

Для досягнення своїх завдань учасники партії розробили декілька програмних документів у вигляді статуту і клятви ОПВУ. Вони були побудовані на організаційних та ідеологічних принципах ОУН [16, с. 142; 19, с. 406].

Статут організації розробили Б. Тимків, Я. Ткачук і І. Струтинський [6, арк. 157]. Документ складається із передмови та п'яти розділів. У передмові до статуту сказано, що партія – це група, або союз людей, які організуються в організації з певними політичними напрямками, відстоюючи ті чи інші інтереси суспільства [2, арк. 127]. Зазначено, що ОПВУ відстоює інтереси народу і бореться за його краще життя, культуру і за суверенну державу. Статут партії повинен був стати законом роботи партії і кожен член ОПВУ мав строго його дотримуватися [2, арк. 127]. На

партійних скликаннях учасники мали право дописувати статут або вносити поправки [2, арк. 17].

У першому розділі представлено загальні відомості про партію та визначено обов'язки членів організації. Підкреслено, що Об'єднана партія визволення України є добровільний загін членів-однодумців, організований з людей робітничого класу, трудового селянства, трудової інтелігенції в боротьбі за національну незалежність України. [2, арк. 129]. Завдання ОПВУ полягають у створенні міцного і розумного керівництва партії, боротьбі за високу дисципліну в організації [2, арк. 129]. Обов'язками членів партії є всесторонньо охороняти і зміцнювати єдність партії, бути активними учасниками у виконанні партійних рішень, завжди правдивими перед партією і народом, пильними на будь-якій ділянці своєї роботи, повсякденно зміцнювати зв'язок з народними масами, придивлятися до потреб народу та їхнього життя, вести серед мас агітаційно-пропагандистську роботу, бути дисциплінованими членами, підвищувати свою свідомість [2, арк. 128–130].

У другому розділі пояснено, хто такі кандидати до партії та їхні початкові обов'язки. Зазначено, що кожний, хто мав намір вступити в ОПВУ, повинен дотримуватися статуту і виконувати будь-які доручення інших членів партії, сприяти розширенню організації, тобто залучати нових членів. Вони повинні бути присутні на зборах партії, сплачувати членські внески та робити все, щоб прискорити вихід України з СРСР. Члени партії також зобов'язані всесторонньо охороняти і зміцнювати єдність партії, бути завжди правдивими перед однопартійцями і народом, бути прикладом у роботі партії й поведінці з людьми, підвищувати свої політичні та наукові знання, повсякденно зміцнювати зв'язки з народними масами, придивлятися до потреб народу та їхнього життя, вести агітаційно-організаторську роботу і пам'ятати, що ціль буде досягнута тоді, коли ОПВУ матиме зв'язки з народом і відстоюватиме їхні права [3, арк. 117].

У третьому розділі статуту визначено принципи, згідно яких має будуватися організація. Одним з них мав бути демократичний централізм всередині ОПВУ. У розділі наголошено, що партія веде справедливую боротьбу за знищення соціалістичного рабства, деспотизму, виведення України зі складу СРСР, побудову незалежної, суверенної держави – Української народної республіки, на основі справедливого і здорового демократичного соціалізму [3, арк. 117].

У четвертому розділі розповідається про вищі партійні органи. Зокрема, найвищим партійним органом мав стати з'їзд партії, який обирав Центральний комітет (ЦК), голову, секретаря, Контрольний партійний комітет (КПК) на чолі з головою. Голова партії скликав з'їзди, підписував

рішення засідання ЦК. Секретар зберігав партійні документи. У повноваження КПК входили перевірка роботи секретаря, кандидатів, членів партії щодо дотримання дисципліни, завідування касою членських внесків. Голова КПК мав звітувати перед з'їздом [2, арк. 18].

У п'ятому розділі запропоновано основи створення ОПВУ. Зокрема визначено, що основою партії є первинна партійна організація, яка створюється у будь-якому місці (заводі, фабриці, колгоспі, шахті). Вона є дійсною тоді, коли в ній налічується три особи і два-три кандидати на вступ. У цьому розділі також сформовано основні завдання партійних осередків. Зазначено, що на місці свого існування ОПВУ повинна проводити агітаційну роботу серед мас, вводити у маси дух національної гордості за свою Батьківщину, за її право існувати як самостійної держави. Також члени партійних осередків повинні шукати людей, відданих партії, та виховувати їх у своєму душі [2, арк. 18].

Шостий розділ стосується питання сплати членських внесків. Зокрема наголошено, що кожний член партії має сплачувати 2% від своєї заробітної плати на потреби ОПВУ [3, арк. 118]. Завідувати касою членських внесків мав, як уже зазначалось, Контрольний партійний комітет.

Навесні 1958 р. у Вигоді відбувся з'їзд членів організації. Там, за відсутності одного з авторів – Б. Тимківа, було обговорено проект статуту і прийнято його з поправками, внесеними І. Струтинським і В. Площакон [6, арк. 157]. Що стосується назви організації, то Б. Германюк хотів її назвати «Об'єднана партія робітників, селян» [2, арк. 193], а Б. Тимків запропонував версію «Об'єднана партія України» (ОПУ) [3, арк. 105]. Зустрічається також назва «Інтелігентно-робітничо-селянська партія «Свобода Нації»» [2, арк. 19]. Однак на зборах у Вигоді зупинилися на назві «Об'єднана партія визволення України» (ОПВУ). Таке рішення ухвалено у зв'язку з тим, що метою організації було саме визволення України від СРСР, а слово «об'єднана» вказувало на те, що партія повинна згуртувати всі верстви населення для спільної боротьби проти радянської влади. Окрім того, обираючи саме таку назву підпільної організації, виходили з того, що причиною поразок у минулому була відсутність єдності всіх національних сил [19, с. 775]. На наступних зборах влітку 1958 р. на річці Прут, біля Коломиї, назву партії доповнили словом «демократична» і вона стала називатися «Об'єднана демократична партія визволення України» (ОДПВУ) [3, арк. 105].

У партію приймали людей незалежно від їх релігійних переконань, світогляду та соціального походження. Кожен, хто хотів вибороти свободу України, міг стати членом ОПВУ [28, с. 69]. Кандидатури потенційних членів обговорювали на закритих зборах, а потім їм пропонували вступити

до організації [18, с. 206]. Усі, хто виявляв бажання стати членом ОПВУ, повинні були скласти клятву, написану Б. Тимківим, Я. Ткачуком, І. Струтинським [6, арк. 157]. Її сформулювали за зразком присяги Олега Кошового із «Молодої гвардії». У ній йшлося про те, що кожний, хто вступає в організацію, повинен перед лицем учасників дати клятву кров'ю, що буде чесно виконувати будь-які завдання, поставлені перед ним, щоб швидше визволити Україну. Також члени партії повинні вести агітаційну роботу, щоб вводити в ОПВУ нових людей. У зошиті на вісім аркушів, вилученому в Я. Ткачука, на першій сторінці знаходилась клятва, а на інших семи сторінках – статут організації. Наприкінці клятви підкреслено, що кожний член партії повинен берегти у таємниці існування організації, як зіницю ока, а потрапивши у ворожі руки – померти достойним патріотом України [4, арк. 29].

Кандидати у члени партії складали клятву на горі біля Вигоди. Прочитавши її текст, кожен мав пробити собі палець на руці і залишити відбиток кров'ю на білому папері [6, арк. 157]. П. Гаєвий та М. Козак на прохання членів ОПВУ помістили цей аркуш у колбу і закопали неподалік місця складання клятви. Першими прийняли клятву Б. Германюк, І. Струтинський, Я. Ткачук у червні 1958 р., на зборах біля Вигоди. Судячи з кількості відбитків на папері, можна зробити висновок, що клятву склали вісім членів партії.

Члени партії готували окремі документи, у яких викладали своє бачення майбутнього конституційного ладу самостійної України. Зокрема, Б. Тимків склав структуру державного устрою [5, арк. 86; 6, арк. 167], згідно якої Україна повинна бути самостійною, незалежною, суверенною державою, усі спірні внутрішні справи має вирішувати лише український народ. Український національний уряд повинен обиратися усім народом із довірених йому людей. Найвищим органом держави мало б стати Народне віче, яке обиратиме із свого складу постійно діючий Уряд Рад, склад Головної Ради, народних представників і заступників. Народне віче і Раду народних представників обиратимуть на шість років [4, арк. 82].

Інший член організації І. Струтинський визначив найвищі державні посади в українському уряді, якими мали бути, зокрема, перший та другий секретарі, міністри оборони, фінансів, червоного хреста, начальники відділу прокуратури України, відділу з питань хлібозабезпечення, начальники розвідки, контррозвідки України, з політичної підготовки, з організації людей, головного редактора преси України [5, арк. 30].

Програмні документи ОПВУ були витримані у дусі радикального соціал-націоналізму демократичного типу, до якого схилилася ОУН на українських землях після рішень свого Третього надзвичайного великого

збору 1943 р. Вони передбачали заперечення монопартійної системи, антиімперіалізм; незв'язування членів ОУН жодними філософськими теоріями (ідеалістичними чи матеріалістичними) і релігіями; забезпечення широких громадянських прав і свобод, дотримання прав національних меншин в майбутній українській державі, побудова в ній безкласового суспільства з народною власністю на засоби виробництва; визнання демократії як основи внутрішньополітичного ладу в українській державі [23].

Висновки. Отже, Об'єднана партія визволення України була створена восени 1957 р. у селі П'ядики Коломийського району Станіславської області, а припинила свою діяльність у грудні 1958 р. Вона ставила перед собою мету знищити соціалістичне рабство деспотизму, вивести Україну зі складу СРСР, побудувати незалежну суверенну національну державу – Українську народну республіку, на основі справедливого демократичного соціалізму. Ініціаторами створення ОПВУ стали: Б. Германюк, М. Площак, Я. Ткачук. Її членами також були Р. Арсак, П. Гаєвий, Я. Гуцуляк, М. Козак, М. Костюк, Ф. Костюк М. Масловський, Д. Назарук, О. Олексин, І. Струтинській, Б. Тимків, Я. Ткачук, П. Футерко, М. Юрчик. Такі особи, як І. Косар, І. Сидор, В. Годорів, В. Турчин і М. Удуд вербувались в ОПВУ, однак її членами не стали. Тісні зв'язки підтримував з підпільною групою В. Площак. Головою організації був Б. Германюк, а її секретарем – П. Гаєвий. Встановлено, що середній вік осіб, пов'язаних з партією, становив 25 років. Більшість з них мала середню освіту. Переважно вони були уродженцями Коломийського, Рожнятівського, Калуського районів Станіславської області. За соціальним походженням були селянами, а за професійною ознакою – робітниками. ОПВУ мала чотири осередки у Станіславській області, а саме у місті Станіслав, у селищах Вигода Долинського і Брошнів-Осада Рожнятівського та селі П'ядики Коломийського районів.

Програмові засади партії викладені у статуті, що складається з передмови і шести розділів, клятві, які були складені Б. Германюком, Б. Тимківим, Я. Ткачуком та І. Струтинським. У майбутньому члени ОПВУ бачили Україну незалежною державою, у зв'язку з чим було розроблено ще структуру державного устрою та перелік найвищих посад в українському уряді, які мали стати основою Конституції самостійної України. ОПВУ належала до самостійницьких дисидентських організацій, за ідеологічним спрямуванням сповідувала радикальний соціал-націоналізм демократичного типу, спиралася на досвід діяльності ОУН.

Література

1. Галицька-Дідух Т. Дисидентський рух на Прикарпатті наприкінці 50-х – середині 80-х рр. XX ст. [Текст] / Т. Галицька-Дідух // Історія України. – 2012. – № 9/10 (березень). – С. 13–17.
2. Галузевий державний архів Служби безпеки України в Івано-Франківській області, м. Івано-Франківськ.
Ф. 5. Кримінальні справи на реабілітованих осіб (припинені).
Оп. 1.
Спр. 10458. Матеріали слідчого відділу Управління КДБ при РМ УРСР у Станіславській області по звинуваченню Германюка Б. В., Ткачука Я. С., Плошака М. Ф. та інших : у 5 т. Т. 1, 298 арк.
3. Галузевий державний архів Служби безпеки України в Івано-Франківській області, м. Івано-Франківськ.
Ф. 5. Кримінальні справи на реабілітованих осіб (припинені).
Оп. 1.
Спр. 10458. Матеріали слідчого відділу Управління КДБ при РМ УРСР у Станіславській області по звинуваченню Германюка Б. В., Ткачука Я. С., Плошака М. Ф. та інших : у 5 т. Т. 2, 275 арк.
4. Галузевий державний архів Служби безпеки України в Івано-Франківській області, м. Івано-Франківськ.
Ф. 5. Кримінальні справи на реабілітованих осіб (припинені).
Оп. 1.
Спр. 10458. Матеріали слідчого відділу Управління КДБ при РМ УРСР у Станіславській області по звинуваченню Германюка Б. В., Ткачука Я. С., Плошака М. Ф. та інших : у 5 т. Т. 3, 248 арк.
5. Галузевий державний архів Служби безпеки України в Івано-Франківській області, м. Івано-Франківськ.
Ф. 5. Кримінальні справи на реабілітованих осіб (припинені).
Оп. 1.
Спр. 10458. Матеріали слідчого відділу Управління КДБ при РМ УРСР у Станіславській області по звинуваченню Германюка Б. М., Ткачука Б. В., Ткачука Я. С., Плошака М. Ф. та інших : у 5 т. Т. 4, 228 арк.
6. Галузевий державний архів Служби безпеки України в Івано-Франківській області, м. Івано-Франківськ.
Ф. 5. Кримінальні справи на реабілітованих осіб (припинені).
Оп. 1.
Спр. 10458. Матеріали слідчого відділу Управління КДБ при РМ УРСР у Станіславській області по звинуваченню Германюка Б. В., Ткачука Я. С., Плошака М. Ф. та інших : у 5 т. Т. 5, 344 арк.
7. Говерла С. Дисидентство [Текст] / С. Говерла // Визвольний шлях. – 1982. – Кн 2. – С. 166–177.
8. Голобін В. Національно-визвольний рух на Україні (60–80-ті роки). «Шестидесятники». Самовидавча література. Підпільні організації. Дисидентство [Текст] / В. Голобін // Україна в XX столітті : навч.-метод.

- видання / відп. за вип. В. М. Новицький. – Івано-Франківськ : [б. в.], 1992. – С. 75–78.
9. Грицак Я. За права людини і нації: політизація дисидентського руху [Текст] / Я. Й. Грицак // Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX – XX ст. : навч. посіб. – К. : Ганеза, 1996. – С. 292–297.
 10. Германюк Богдан Васильович [Електронний ресурс] : інтерв'ю / автор В. В. Овсієнко. – Режим доступу : <http://archive.khpg.org/index.php?id=1263393069>. – Назва з титул. екрана.
 11. Зайцев Ю. Ідеї державної незалежності в українському русі опору 60 –х років [Текст] / Ю. Зайцев // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: збірник наук. праць. – Львів : [б. в.], 1997. – № 3–4. – С. 243–255.
 12. Зарецький О. Міфологія більшовизму і витоки Українського шістдесятництва [Текст] / О. Зарецький // Учитель. – 1998. – № 9. – С. 21–25.
 13. Захаров Б. Нарис історії дисидентського руху в Україні (1956–1987) [Текст] / Б. Захаров. – Харків : Фоліо, 2003. – 144 с.
 14. Захаров Б. Об'єднана партія визволення України (ОПВУ) [Електронний ресурс] / Б. Захаров. – Режим доступу : <http://archive.khpg.org/index.php?id=1114702857>. – Назва з титул. екрана.
 15. Кудра Т. Зародження дисидентського руху в Україні [Текст] / Т. Кудра // Історія України. – 1997. – № 47. – С. 4–5.
 16. Кульчицький С. Новітня історія України (1939–2001) [Текст] : підруч. / С. В. Кульчицький, Ю. І. Шаповал. – К. : Генеза, 2005. – 320 с. : іл., карти.
 17. Мардарович І. Голос пам'яті [Текст] / І. Мардарович // Вісник Коломиї. – 1994. – Ч. 63 (10 лист.). – С. 5.
 18. Міжнародний біографічний словник дисидентів країн Центральної та Східної Європи й колишнього СРСР [Текст] / упоряд. : Є. Захаров, В. Овсієнко. – Харків : Харківська правозахисна група ; «Права людини», 2006. – Т. 1 : Україна. Ч. 1. – 516 с.
 19. Міжнародний біографічний словник дисидентів країн Центральної та Східної Європи й колишнього СРСР [Текст] / упоряд. : Є. Захаров, В. Овсієнко. – Харків : Харківська правозахисна група ; «Права людини», 2006. – Т. 1 : Україна. Ч. 2. – 517–1020 с.
 20. Новітня історія України (1900–2000) [Текст] : підруч. / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. П. Дрожжин та ін. – К. : Вища шк., 2000. – 663 с.
 21. Пасічник М. С. Дисидентський рух в Україні як вияв державницьких тенденцій в суспільстві [Текст] / М. С. Пасічник // Історія України, державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи : навч. посіб. – К. : Знання, 2005. – С. 327–354.
 22. Політичні протести й інакодумство в Україні (1960–1990) [Текст] : документи і матеріали / упор. В. М. Даниленко. – К. : Смолоскип, 2013. – 736 с. : іл.
 23. Рибак А. Концепція української держави в ідеології ОУН (1939-й – 1950-ті роки) [Текст] / А. Рибак : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.01 «Теорія та історія політичної науки» / А. Рибак. – К. : [б. в.], 2011. – 14 с.

24. Русначенко А. М. Національно-визвольний рух в Україні середина 1950-х – початок 1990-х років [Текст] / А. М. Русначенко // . – К. : Вид-во імені Олени Теліги, 1998. – 720 с.
25. Русначенко А. Рух опору режимові в Україні та Росії у 1950–1980-х роках [Текст] / А. Русначенко // Від імперії до України : збірник статей. – К. : [б. в.] , 2009. – 2010. – № 2. – С. 202–224.
26. Рух опору в Україні, 1960–1990 [Текст] : енциклопедичний довідник / передм. Осипа Зінкевича, Олеся Обертаса. – К. : Смолоскип, 2012. – 896 с. + 64 іл.
27. Тимків Богдан Іванович [Електронний ресурс] : інтерв'ю / автор В. В. Овсієнко. – Режим доступу : <http://archive.khpg.org/index.php?id=1267294028>. – Назва з титул. екрана.
28. Ткачук Я. Буревії. Книга пам'яті [Текст] / Я. Ткачук. – Львів : В-во «Сполом», 2004. – 368 с.
29. Чоповський В. Ю. А ти славно Україно не забудь за мене [Текст] : участь галичан в національно–визвольних змаганнях за самостійність, державність і духовне відродження краю у ХХ столітті / В. Ю. Чоповський. – Львів – Брошнів – Осада : «Талья», 2008. – 411 с.
30. Янко В. В. Ідеї соціальної та національної справедливості в українському дисидентському русі в 1960–1980-их роках [Текст] / В. В. Янко // Гілея (наук. вісн.) : зб. наук. пр. – К. : ВІР УАН, 2007. – Вип. 8. – С. 117–125.

Исследуются организационные и программные основы Объединенной партии освобождения Украины (ОПВУ). Характеризуется организационная структура ОПВУ, анализируются программные документы диссидентской организации и определяется их идеологическое направление, освещается видение партией конституционного строя независимой Украины.

Ключевые слова: *Объединенная партия освобождения Украины – ОПВУ, диссидентство, национализм.*

The organizational and programmatic frameworks of the United Party of the Liberation of Ukraine (UPLU) are investigated. The organizational structure of UPLU is characterized, the policy documents of the dissident organization are analyzed and the their ideological direction is determined, the vision of party constitutional system of independent Ukraine is examined.

Keywords: *United Party of the Liberation of Ukraine – UPLU, dissidence, nationalism.*

Максимець Богдан Володимирович — викладач кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кандидат політичних наук.

Рецензент: проф. Барановський Ф. В.